



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

59. Nostrorum è Cocincin. exilium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

inter magni viri nominis, qui defuncto Praefecto fuerat à secretis, & cum eo centum & viginti ex eius familia; pauloque post reliquum oppidum. Dum verò tacite, restitunt sese in primam egendi libertatem, quam superiori anno Rex iis abstulerat; en tibi Augusti decimo Proscriptionis nostrae ab Rege baulus, Sinoa Cacianum missus, haud quidem vt debuit ad vrbs Praefectum quem norat affabilitate, & prudentia insignem; sed lectum barbarae executioni Mandarinum, hominem barbarum, & intractabilem, minisque praeterea territum Regis gratia, Magistratu, & opibus in perpetuum excidendi, si quid indulgentius nobiscum, aut lentius ageret, velut esset timendum ne dissimulanter in exilium nostrum incumberet, vir Christo, & nobis palam inimicus. Rem nihilominus magno silentio, sextiduum distulit, Patres qui pagos incertis sedibus excolebant, si Cacianum redissent, praesentibus iuncturus. Verum sua falsus expectatione, pro tribunali qui aderat citat Sacerdotes duos, totidem adiutores; Exilium iis ab Rege indicit, salua, inquit, venia, praebendae in nauibus operae, cum huc Lusitani Macao commeabant; nam de stabili mansione intra Cocincinam iterum figenda, ne tanto quidem auro quantus est ille mons (quem manu monstrabat) Regem permissurum. Regno enim, aiebat, pietas in parentes auro quouis pretiosior est, hanc vos subruitis, dum illos vetatis adorari. Ad hae populi odia in Deos accenditis, qui propterea siccitate anni, pestilentia & fame, quae commeriti estis, in nobis plectunt. Quid portò illud est luctuosorum solennium (sanctiorem notabat hebdomadam) quibus vestros sequaces inducitis ad dilacerandas sibi carnes vltroea verberatione? belluina haec est, demensque pietas, & liquet profectò, cruore nostro iucundè vos pasci; At hoc verum, an falsum; barbarum est; quales planè non sumus; ac si vos rituum nostrorum cultus politior sic offendit, vt ne inter nos quidem sustineatis illo vti; vobis aequum scilicet videtur, vt vestros ab vltimis terrarum finibus peregrinos, atque adeò absurdos, & portentosos perferamus? Sed hic caelo fauente illorum finis esto. Quibus dictis, responsum discessu elisit; & Patres vilibus famulis, militum specie armatis reliquit, Faifum ad littus sitam, deducendos; quo ne data quidem ad petendum domo, saeram breuiarium morula, sunt perducti, ignominioso certè, & ad omnem linguarum iniuriam probroso iringere, sed telis satellitum à grauiori aliqua saeuitia tuto. Dum haec geruntur Caciani, Pulocambim peruenit Mandarinus Scriba, idemque Patribus illic agentibus indixit exilium; monitis vt se militibus quos secum habebat in custodiam darent. Cum illo Faifum agrè attigerant, statimque ruinoso angusta in insula clauduntur tugurio, quae erat breuissimus traectus in naues Macaum discessuras, & circum armatae ponuntur excubiae, quae illos egressu prohiberent, accessu Christianos. Et iam Buzomium eiusque tres socios imposuerant nauigio, tam importuna festinatione, vt ventis licet qui Macaum ferunt emortuis, nauigium tamen inuito mari eò impule-

59.
Nostrorum
& Cocincin.
exilium.

runt; sed reffans aquilo breui retrò id egit, & se reffanti permittens Buzomius consilium iniit, Ciampam aduendi, vt quod dudum verfabat animo, Euangelij lucem ei Regno inferret. Qui Pulocambi aduenerant Gaspat Luisius, Antonius Fontes, & F. Michaël Ribero, in confiniis Ciampæ & Cocincinæ à custodibus sunt dimissi, & Rannanæ Prouinciæ desertam oram dissimulato habitu captarunt, vnde extra frequentiam populi, opis aliquid nauarent Christianis. Præter hos tamen, Mandarini obstinatissimam inquisitionem duo fefellerunt, P. Manuël Fernandes, & P. Machida Matthias Iaponius, qui in Cocincinæ interioribus constanter mansere. Ac Fernandes quidem murandis quotidie ædibus; Matthias Iapo nauium latebris, sic improbam hominis diligentiam fatigarunt, vt desperata indagacione, quærendo abisteret; hic suos inter Iapones Faifi hæreret; partiti se in alternas vices cogere tur Fernandes, & menses aliquot Caitlano, Caciono totidem commodare, etsi alioqui vrbs vtraque totum sibi certare asserere. Pièque illud adnotatum, fuisse maximè pauperes in deferendo illi hospicio maxime generosos, inter hæc templa quæ Pulocambi, & Cacioni edificarat Buzomius, sanè pulchra, quæ item Faifi, Turone, multisque circum habebamus pagis, subruta funditus, & deleta.

Qui ora, vt diximus, Rannanæ Prouinciæ deserta abdidit sese, Luisius, Pontes, & F. Riberus, Catechistas sex eum aliquot famulis habebant, & solitatio secessu quærebant se tegere in quo aduentibus Christianis sua opera præsto essent, illosque inde, noctu saltem, assimulati Iaponios, in Pagis adirent; ne si minus cautè in exploratorum subirent oculos, hospitibus suis periculum; sibi nouam crearent exilij causam. Quid autem iis factum idcirco memoro, vt constet longinqua inspicientibus tanquam vernacula, & in propinquo sita, pars quantula sit Apostolici munitis, institutio ethnicorum, præ assiduis mari terræque periculis & ærumnis quæ operarios verè gratuitos exercent, accinctos perpetuò, ad ponendam vitam in procuracione salutis alienæ. Tres ergo quos ante nominavi, locorum imperiti, ea sibi legere in iis latibula quæ essent omnium pessima, dum putant fore tutissima; syluosam vallem, & clausam montibus; latrociniiis, eluisionibus, & pestilenti auræ obnoxiam ex paludosis expiranti, casam illic seu magis pergulam alacri opere ex ramalibus contexunt; partem eius facello; partem seiungunt habitationi; dies in illa decem integros egerant cum febtj omnes dempto vno maligna sternuntur, qui semiægrotus vsulabat ræptim iacentibus orizam, (idoneum scilicet leuando fastidio cibum) quod consistere in pedes tamdiu nequiret dum posset elixam porrigere; præter alimenti penuriam & famem nulla sunt vsi medicina. His ita miserè depositis, adest fortuitus, & alia omnia cogitans Nauclerus, Christianus & Petrus nomine qui Pulouarellam haud multum iis latebris dissitam Buzomium vexerat, & in Pulocambi vxorem, & liberos habebat; sed calamitate Patrum motus,

& omnium sui que aded & quam subibat aleæ oblitus, totum se ad eos iuuandos deuouit, & contulit, cuius meriti præmium præter illud in cælis æternum, id assecutus est, vt sua incolumi, seruaret Patrum vitam. Quanquam is suæ aded non parcebat, vt corrogaturus solatij aliquid Riberi in extremis agenti, collo tenus per aquas, & limosa erraret, quibus fundum negantibus ne tandem mergeretur, euaderet aliis in montes, sed tigris infestis. Hæc de illo scripsere ipsi Patres & illum quin etiam sic domo à furibus expilata, vt orizæ granum vxori, & filiis, in illa regionis totius communi fame, reliquum non fecissent, durasse nihilominus in ministerio constantem; qui dum vltro citroque oberrat, Patrum miseriam Christianis quibusdam exposuit, & accurrere ij quidem ad auxilium aliquod, sed omnes grauiter ægrotauerunt aquarum vitio potandarum, & peruadendarum; nudis enim per illas, iter ad Patres erat. Ibat in longum morbus, & iacebant in illo tugurio defecti viribus ægroti nouem, nisi quod Luifius quem febris mitius vexarat, incipiebat consistere, parque iam erat vitandæ cladi quæ multo acerbior socios excepit. Dies erat Nouembris decimus; nox nondum media, cum post streperum aliquid; tugurij sui parietem, seu sepem potius pandi vident, multis exterius facibus repentino fulgore, insomnes ægrotos terrentibus. Pandebant illum haudquam ex triuio, aut sylua prædones; cum eorum vnus Patrem haberet Mandarinum, supremum in Prouincia Rarana capitalium cognitorem, eos ad hoc latrocinium agebat thesauri opinio quem solitudine vallis inaccessæ occultari tantisper à Patribus philosophabantur, quoad fecum liceret illum asportare. Primi apertum ingressi tugurium, strictis gladiis rem gerunt, alij nodosis fustibus; cædunt, vulnerant, contundunt, ferocitate promiscua stupefaciendi, si quis aduersaretur prædatoris; sed cum se terra erigeret nemo, ægrè omnes spirarent, similiores mortuis quàm viuis; cædendo absistunt, quicquid venit in manus colligunt, erat autem id, præter crucifixum ex ebore, & supellectilem altaris, tam vile ac nihili, vt multis cæsum plagis sciscitarentur ex famulis thesauri locum, quem vbi demùm intelligunt nusquam esse, conuolutis in fascem quæcumque rapuerant discedunt, ne relictis quidem seruatorum vestibus. Multum de cætero peccatoris coronis, reliquiarum thecis, & crucibus, sibi gratulantes, quæ post diligentius inspecta, passim proiecerunt, quod præter speciem venustatis, lucri sibi nihil essent allatura. Ad primum funalium lumen, diuinans Luifius quod erat, humi se illic affixerat, quod nunquam prædones, oculos aduerterunt. Alij duo vulneribus laceri, præsertim Riberus multo suo natantes in sanguine relictis; ex Catechistis, & famulis, occisi tres, mortem ægrè cæteri vitarunt. Redux qui tunc abfuerat Naucletus, cruento cadauerum, & sauciorum spectaculo eohorrescit, multoque se fletu conficiens ob immanitatem facinoris, & remediorum inopiam; excurrit tamen in vicina, vnde secum adducit Sinam

quendam pauperulum hominem, sed ultra quam solet natura idolo-
latri impertiti, misericordia diuitem. Hic se statim ad opem accin-
gere, adstare faucibus, vulnera alligare, accelerare quicquid poterat,
quod licet exiguum, erat tamen iis mali angustiis, aut magnum, int-
ferendum, et si halitus & squaloris graueolentia vix esset agrotis mor-
bo ipso tolerabilior. Petrus interea latrocinium funestum Praefecto
nunciat, & Ranranensibus Christianis; cunctantur hi dies aliquot
in ancipiti, & malè tuta re; ille mox in reos ex iure decernit pro-
sequi in Patres beneuolentia, quos Buzomij causa plurimum diligebat, Bu-
zomij autem cui amplam fecerat profeminandi Christi facultatem, im-
prouiso exilio & doluit grauiter, & illac in Ciampam traiecturum, Pu-
louarellæ per nuntium adiit, & stipe liberali iuuit; Patribus vero
per familiares dolorem testatus crudelissimæ quam passi fuerant lani-
næ, receptum in urbem obtulit, vt commodius in ea curarentur; quod
officium in exules, & Rege inuito intra regnum etiam residues, huma-
nitatis fuit plusquam singularis. Illos interim dum expectat, de atro-
citate causæ cognoscit non dissimulante; indicia sceleris perspicua, vt
certò deprehendit, captos, tortos, confitentes reos pro tribunali dam-
nat; capitis quidem duos tantum; reliquos pro sua placabilitate, &
quod eos nulla oneraret aduersa pars, leuiter cæcos, circumferendo
addicit iugo, quo nempe illic ad ignominiam reorum colla stringi so-
lent: Christiani Ranrano tandem conueniunt ad exportandos & sanctis
locis in urbem socios; quaterni singulos gestabant reti, & uelibus
suspensos; ac robusti licet, in stadia vices oneris alternare recenti
quaternario cogebantur, ob ascensus viarum asperos studiosè capto-
tos, ne cæcis aquarum lacunis sorberentur. Inter quæ miseri, & pot-
tantium succussu, & crudorum adhuc dolore vulnerum, mortem in
horas expectabant, Deo tamen fauente Ranranum viui perueniunt,
vbi alius tecto; vestimento alius eos iuuat, nemo ultra metas patra,
ac debitæ charitatis, in qua Christianis Provinciarum reliquarum, ve-
multum absumiles; sic in timiditate cautionis, nisi noctis obscuro Pe-
tres minimè adeundi, quasi nefas id esset, vel inde aliquid sibi me-
tuerent.

Post hæc faucij dum curantur; de causâ, Rex à Praefecto ipso ple-
niùs edoctus, tria sub anni exitum rescripsit. Videri reos satis iuri &
legibus fecisse; iugo proinde eximi debere. Sua Patribus redderentur
quæ inter prædonum inuenirentur manus; inde Patres in Ciampam
regno pellerentur. Quibus acceptis, palam magna voce Petro Nauolo-
ro edicit Praefectus Patres tota Provincia inuestiget, sistatque suo tri-
bunali, noua Regis mandata audituros, quæ clam ei commisit iis illu-
cò indicanda, norat enim haud procul ab suis ædibus latere. Baram
prora iubet littori alligari, vbi nundinæ habebantur, Patres in ea po-
pulo ostentat; iisque Mandarino denunciatores in magna militum, &
Ministorum turba indicit iuridicè, abirent quamprimum, restaque ad
auctum

austram Cocincina exirent. Sic Regi placere, quo pompæ tam publicæ
 strepitu, & testimonio integri populi, optimus Præfectus, elidebat
 aeculationes, si quæ fortè ad Regem perferrentur, neglectim curati
 eius imperij. Nam secretò per Petrum admonuit Patres, omninò ne
 abirent, nisi vellent ab iisdem trucidari à quibus fuerant crudeliter, vi-
 ta vix integra, sauciari; qui inostæ sibi ignominia vindictam, iuratis in-
 sidii in eos struxerant. Exin dilapsa nescio quo ex oculis naui, ex qua
 se populo prostantes diu Patres ostenderant, explicaturi versus austrum
 vela; delituere in alia dies quadraginta, per quos dum planè ex vul-
 neribus sanantur, curationem animis eorum adhibent, qui ad se fur-
 tivo aditu ventitabant. Et iam annus inibat tricesimus, cum Turone
 apparet oneraria Macaensis, & in ea Benedictus de Matos, qui anno
 præcedenti Christianam rem misertus, ex abrupto commercio affligi,
 eam impetrarat, sperabatque Regem donorum splendore ac pretio
 placatum, abrogaturum Patrum exilia; quàm eius persuasionem mini-
 mè dubiam, euertere iidem scelestissimi auctores duo, decreti in Pa-
 tres exilij; Regemque vltò ad amicitiam cum Lusitanis optimè pro-
 cliuem alio abstulere; mira is quidem affabilitate, Patrem & Lega-
 tum prosequi visus est, postque aliis de rebus nonnulla; negavit se
 nostros aliquo eorum errore, aut culpa pepulisse. Nihil apud se de il-
 lis secus quàm vellent depositum; sed ob superbiam stolidam Chri-
 stianorum iactantium, nihil esse vsquam præsidij ad æternam salutem
 nisi in lege Christiana, qua illi perpetua, & importuna vanitate, pa-
 trios Deos obiciebant contemptui; in desperationem agebant Bonzios;
 & populos in rebellionem; verum æquo animo essemus, se nobiscum
 denuò acturum; quibus vsque Ranranum perlatis nuntiis, nihil dubi-
 tatum est reconciliatum nobis Regem, eaque fiducia cœperunt, no-
 stri latebras sociorum secus mare obire. At sacrilegus Bonzius sic Re-
 gem concussit, eiusque consimilis Externorum Præses Mandarinus, ita
 consceleravit Regis aures, non modo vt illum ab exilio abrogando,
 ad confirmandum illud abriperent, sed rescripti quoque executionem
 Mandarino eidem committi extorquerent, qua illo armatus Sinoa
 Tutonem aduolat; Patres coram accitis, contemptu agresti, & rusti-
 co appellat, ac vestet, ait, occidens ab nostro oriente, esto medio or-
 be disiungatur, coibunt tamen faciliùs quàm lex vestra cum nostra. Il-
 lam huc inde vos intulistis; hanc nos ante omnem æui memoriam pro-
 fessi sumus, & tenemus. Quod perspicua aded certaque veritatis,
 velle tamen nescire videmini; Rex ludos hos magnò rerum suarum
 compendio deinceps intelligit, proin tantò in vestrum exilium obfir-
 matus, quantò vos ad illud vitandum obstinati; nec vobis imponat
 suspicio capi esca donorum Regem posse, aut vestro aduentu latatu-
 rum, si oneraria Macaensi huc aduehamini; soli palmum vobis nun-
 quam daturus est, si vel auri tantum dederitis quanta est rupes hæc;
 quod in rupem intendens, tam asseueranter, & Regis nomine tum
 ipse

ipse affirmavit, tùm exequi perrexit ut Regis gratiam Patres desperarent, haud tamen fiduciam latendi ad inuandos occultè Christianos, quocumque id tandem suo periculo fieret. Onerariam igitur conscendunt primis Etesis Macaam soluentem, cùmque inter vectores omnium oculis se notandos, & spectabiles præbuisserent, nocte interpesta, in scapham desiliunt quæ surdo remigio Prouinciis quatuor Patres duos reuexit in quibus diu versati fuerant; Iapones item Patres duos seruauit Iaponibus Faisi docendis. Ira illius Christianitatis consultum orbitari; nam quos per se nostri adire non poterant, per eos adibant, quos Christianorum singulis cœtibus dederant monitores, in quibus excelluit Paulus ille Apostolici animi Mandarinus, huic certe magna pars eorum debetur qui huius anni residuo abidolis ad Christum traducti sunt. Restat Buzomio, quid factum videamus? Cocincina eiectus quam Christo primus initiauerat in Ciampam nauigabat, excitaturus Euangelij sono regnum illud ex communi Ierhargo funestæ idololatriæ. Ibant illi comites Hieronymus Maiorica, & F. Antonius Torres, iamque in portus conspectum venerant, cum inuolantur à Batauis oram illam prædantibus; nostri remis ad fugam impares, in littus eiciunt sese, & nauigij iactura vitam seruant, sed Pyratas Baruos dum vitant, comprehenduntur statim in terra pro naufragis, & lege barbara, in seruos Principis mancipantur, quoad libertatem amissam redimant. Ad calamitatem Cocincinæ accessit Tunchinensis, non valdè absumili ex causa. Temporarij scilicet commodi dira fame: non poterat vsquam fauorabilius quàm in Regia Tunchinensi Christianismus nauigare, nec locupletioribus vsuris Alexandri Rhodij labores pensare, quibus sanè magnis ut eum induxerat, sic infatigabilis promouebat. Septimestri iam toto, bis quotidie dicebat ad ethnicos, eorum baptismum, bis in hebdomada celebrabat; ad hunc illos Marchesius præparans, eadem opera perficiebat linguam, quam nondum satis in promptu habebat; ab Christi natali ad Pascha resurgentis, seculi anno viceesimo septimo, quingentos Rhodius Iustrauit, in quibus, & aliis ibidem antea baptismi expiatis censebat plurimos, utroque in ordine militari & literario, nobilitate, & dignitate claros. Erat verò tam potens sanctimoniam Christianam, & legis quæ illam præciperet fama, ut familias integras procul ad Rhodium traheret, reportaturas in sua oppida Christi nomen, & cultum, eam ob rem ad messem tam latis prospectibus fluentem noui se Machao operarij accingebant; nec in eo tantùm Christianismi summa vertebatur, ut aqua capiti modicè insperla, & noui nominis adscriptione inter baptizatos, nihil præterea exigeretur officij. Quin imò in omni hominum genere & ætate, eam morum edebat commutationem, baptismi gratia, eaque generositate Christianos inolitit ereptos flagitijs sungebat in Angelos, ut cæca in diuinis Bonziorum malignitas, diuinum id robur, & humano maius, magiæ tribueret, insimularetque maleficij Rhodium. Capi

60.
Tunchinensis
Eccles.
vexatio, &
nostrorum
exilium.